

ORIENTAL UNIVERSITETI

**“INNOVATSION TADQIQOTLARDA O‘ZBEKISTON
TARIXINING DOLZARB MASALALARI” MAVZUSIDA
II XALQARO ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA
MATERIALLARI TO‘PLAMI**

24 Aprel, 2024 yil

Toshkent-2024

Mas'ul muharrir

Hojiakbar Hamidov – Oriental universiteti, Tarix kafedrası, professor, tarix fanlari doktori

Tahrir hay'ati a'zolari

Azamat Sharipov – Oriental universiteti Tarix kafedrası mudiri

Sherzod Jo'rayev – Oriental universiteti "Tarix" kafedrası katta o'qituvchisi

Islombek Bobojonov – Oriental universiteti "Tarix" kafedrası dotsenti v.b., t.f.f.d. (PhD)

Mirzoxid Raximjonov – Oriental universiteti "Tarix" kafedrası o'qituvchisi

Taqrizchilar

Soibjon Tillaboyev – Nizomiy nomidagi TDPU O'zbekistonning eng yangi tarixi kafedrası mudiri, tarix fanlari nomzodi

Muhammadjon Abdulhamidov – O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi, islomshunoslik fanlari bo'yicha falsafa doktori

Mazkur ilmiy to'plamda O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 28-fevraldagi PF-27-son "2022-2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasini "Insonga e'tibor va sifatli ta'lim yili"da amalga oshirishga oid davlat dasturi to'g'risida"gi Farmonining 46-maqсадida belgilangan Oliy ta'lim bilan qamrov darajasini 50 foizga yetkazish va ta'lim sifatini oshirish vazifasidan kelib chiqib, Oriental universiteti Tarix kafedrası tomonidan 2024-yil 24-aprel kuni tashkil etilgan "Innovatsion tadqiqotlarda O'zbekiston tarixining dolzarb masalalari" mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy anjuman ilmiy maqolalari va tezislari o'rin olgan.

Unda ko'zga ko'ringan olimlar, fan doktorlari, pedagoglar hamda yosh tadqiqotchilarning qadim davrdan boshlab bugungi kungacha O'zbekiston tarixining dolzarb masalalari bilan bog'liq qator ilmiy izlanishlari natijalari o'rin olgan.

Anjuman materiallari O'zbekistonning ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy va madaniy tarixi, davlat, jamiyat va ilm-fan hamda madaniyatning rivojlanishi, bugungi kundagi ahamiyati bilan bog'liq qiziqarli faktik ma'lumotlarga egaligi bilan ajralib turadi. Ushbu to'plamdan tadqiqotchilar, professor-o'qituvchilar, pedagoglar, oliy o'quv yurti talabalari manba sifatida foydalanishlari mumkin.

To'plamdagi maqolalar matni va mazmuniga mualliflar mas'uldir!

Ushbu to'plam Oriental universiteti Tarix fakulteti Tarix kafedrasining 2024-yil 8-may kuni bo'lib o'tgan 18-sonli yig'ilishida nashrga tavsiya etilgan.

- 4 Хидиров Х. Ўзбекистон ташқи сиёсати: сиёсий модернизация ва интеграция // Фалсафа ва Ҳуқуқ. – 2007. – № 1. – Б. 21–22; Касимова Н. А., Жураев С. А. Актуальные вопросы современных международных отношений. – Ташкент: Академия, 2008. – С. 233;
- 5 МИД РУз // Сотрудничество Республики Узбекистан со странами Европы. [http:// www.mfa.uz](http://www.mfa.uz)
- 6 МИД РУз // Сотрудничество Республики Узбекистан со странами Европы. Узбекско-болгарские отношения. Сотрудничество в политической сфере. [http:// www.mfa.uz](http://www.mfa.uz).
- 7 ЎзР МДА. фонд – м-7, рўйхат – 1, жилд – 725, варақ – 68.
- 8 Глинкина С. П. Центрально-Восточная Европа на пути в Евросоюз // Новая и новейшая история. – Москва, 2007. – № 3. – С. 46–65.
- 9 2004 йилда Европа Иттифоқи қўшилган давлатлар: Венгрия, Кипр, Латвия, Литва, Мальта, Польша, Словакия, Словения, Чехия, Эстония – муаллиф.
- 10 2007 йилда Европа Иттифоқи қўшилган давлатлар: Болгария, Руминия.
- 11 Ўзбекистон Президенти Венгрия делегациясини қабул қилди // Халқ сўзи. 2020. 19 февраль.
- 12 Пресс – служба госкоминвестиций Узбекистана // m.uz.spuniknews.ru.
- 13 ЎзР МДА. фонд – м-7, рўйхат – 1, жилд – 725, варақ – 107.
- 14 Петер Сийярто: ўзаро ҳамкорлик янада мустаҳкамланишидан манфаатдормиз // Халқ сўзи. 2020. 19 февраль
- 15 МИД РУз // Политика Узбекистана по развитию международного торгового-экономического сотрудничества. [http:// www.mfa.uz](http://www.mfa.uz)
- 16 МИД РУз // Сотрудничество Республики Узбекистан со странами Европы. Узбекско-Болгарские отношения. Сотрудничество в торгово-экономической сфере. [http:// www.mfa.uz](http://www.mfa.uz).
- 17 МИД РУз // Сотрудничество Республики Узбекистан со странами Европы. Узбекско-Болгарские отношения. Сотрудничество в торгово-экономической сфере. [http:// www.mfa.uz](http://www.mfa.uz).
- 18 Ўзбекистон Республикаси ТИАИСВ Жорий Архиви. Ўзбекистон Европа Иттифоқи савдо-иқтисодий алоқалари тўғрисидаги маълумот. 1- варақ.
- 19 Латвийские компании осваивают новые рынки, Узбекистан стал крупным партнером с взаимным торговым оборотом в 100 миллионов евро // m.uz.spuniknews.ru.
- 20 ЦГА РУз. Отчёт // Ф-м-2, д – 164, л - 31.
- 21 ЦГА РУз. Пресс – релиз // Ф-м-2, д – 169, л - 27.

TAXT VORISINING SANKT-PETERBURGDAGI TA'LIM DASTURI

Klichev Oybek Abdurasulovich,
Buxoro davlat universiteti
Arxeologiya va Buxoro tarixi kafedrasi dotsenti,
tarix fanlari doktori (DSc)
klichev_oybek@mail.ru

Annotatsiya. Rossiya imperiyasi tashqi siyosat arxivida mavjud hujjatlar bilan ishlash jarayonida Buxoro amirlari bilan bog'liq yig'majildlar aniqlandi. E'tiborli jihati shundaki, ular orasida bo'lg'usi taxt vorisi hisoblangan Sayyid Mir Olimning Sankt-Peterburg kadet korpusidagi ta'lim olishiga doir hujjatlar o'zining birlamchi manbaviy ahamiyatga egaligidir. Tadqiqotimiz orqali ilmiy jamoatchilik e'tiboriga mang'it xonadoni vakilining uch yillik ta'limi davrida qaysi fanlarni o'zlashtirganligi yohud qanday bilimlarga ega bo'lganligi xususida o'z xulosalarimizni taqdim etmoqdamiz.

Kalit so'zlar: Amir, kadet korpusi, to'rajon, dastur, fan, Sayyid Mir Olim, fransuz tili, tarix, polkovnik Demin, flora va fauna, Tersk kazaklar qo'shini, imtihon.

ОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ ПРОГРАММА НАСЛЕДНИКА ПРЕСТОЛА В САНКТ-ПЕТЕРБУРГЕ

Аннотация. В процессе работы с документами, имеющимися в Архиве внешней политики Российской империи, были выявлены архивные дела, связанные с бухарскими эмирами. Примечательно, что среди них имеются документы являющиеся первоисточником. Эти документы об образовании будущего наследника престола Сайида мир Алима в кадетском корпусе Санкт-Петербурга. Благодаря нашему исследованию мы представляем научному сообществу наши выводы о том, какие предметы освоил представитель семьи Мангитов, и какие знания он приобрел за время трехлетнего обучения.

Ключевые слова: Амир, кадетский корпус, тураджан, программа, наука, Сайид мир Алим, французский язык, история, полковник Демин, флора и фауна, Терское казачье войска, экзамен.

EDUCATIONAL PROGRAM THE HEIR TO THE THRONE IN ST.PETERSBURG

Abstract. In the process of working with documents available in the Archive of the Foreign Policy of the Russian Empire, archival files related to the Bukhara emirs were identified. It is noteworthy that among them there are documents that are the primary source. These documents are about the education of the future heir to the throne, Sayyid mir Alim, in the cadet corps of St. Petersburg. Thanks to our research, we present to the scientific community our conclusions about what subjects a representative of the Mangit family has mastered, and what knowledge he has acquired during his three-year studies.

Keywords: Amir, cadet corps, turajan, program, science, Seyyid mir Alim, French, history, Colonel Demin, flora and fauna, Terek Cossack troops, exam.

Agar muarrixda tarixiy davrni nazariy tiklash uchun xizmat qiluvchi manba-ma'lumotlar mavjud bo'lmasa, unda tarixchi mazkur masalani hal etishni uch yo'lini tanlaydi. Birinchidan, davr yoki voqeylik xususida umumiy xarakterdagi qarashlarni jamlab, ushbu masalaga o'z munosabatini bildiradi.

Ikkinchidan, o'zida mavjud tarixiy bilim, qarashlar asosida xulosalarni tarixiy fakt sifatida taqdim etishga intiladi. Uchinchidan, obyektiv tarix yozishni maqsad qilganlar esa o'z oldiga qo'yilgan muammoga aniqlik kirituvchi ma'lumotlarga ega bo'lmaganicha bu masalani yoritishni ma'qul ko'rmaydi.

Bugungi kunga kelib, ilmiy jamoatchilik, tarixchilar, xususan, gid-ekskursavodlar orasida Sayyid Mir Olimning Sankt-Peterburgdagi ta'limi xususida umumiy xarakterdagi ma'lumotlar mavjud. Ularning ayrimlari so'nggi mang'it hukmdorining imperiya markazida olgan ta'limi to'g'risida "afsonabop" qarashlarga ham ega ekanligi sabab mazkur maqolaning arxiv manbalariga asoslanib tadqiq etishni, mavhum bo'lib turgan jihatlarga oydinlik kiritishni o'z oldimizga maqsad qildik.

Turli adabiyot va manbalarda 1893-1896-yillar davomida Sayyid Mir Olimning Sankt-Peterburgdagi kadet korpusida ta'lim olganligi xususida ma'lumotlar mavjud. Ta'lim dasturi xususida birlamchi ma'lumotlar Rossiya imperiyasi tashqi siyosat arxivi yig'majildlarida saqlanmoqda. Ushbu hujjatlarga asoslanib, taxt vorisining korpusda o'zlashtirgan fanlari xususida quyidagilarni ta'kidlash joiz.

Sayyid Mir Olim kun davomida olti soat kadet korpusida o'tiladigan umumfanlar bo'yicha o'z bilimini oshirgan, bir yarim soat esa amaliy fransuz tili bilan shug'ullangan. Shu o'rinda, kadet korpusidagi yetti yillik ta'lim fanlari To'rajon uchun uch yilga o'zlashtirilishi rejalashtirilgani hamda ayrim fanlarni qisqartirishga to'g'ri kelganini ta'kidlash darkor. Sayyid Mir Olim bu xususda quyidagicha xotirlaydi:

"Tartib-qoida yuzasidan u yer maktablarida yetti yil o'qitilar edi. Binobarin, padari buzrukvorim istagiga ko'ra ta'limotni tezlashtirish maqsadida o'qish muddati uch yil deb qaror qilindi. Bu uch yil orasida yoz oylari maktablar yopilgan kezlari Buxoroga, padarim xizmatiga kelib-ketib turardim"[1].

Amirzoda o'zlashtirishi belgilangan fanlar jamlanmasi korpusda o'tiladigan fanlar asosida tayyorlangan. Sayyid Mir Olim polkovnik Demin uyida istiqomat qilgan va shu yerda ta'lim olgan. Bunga birinchi sabab sifatida tabiatan barcha masalalarda ilg'or bo'lishga intilish hissi kuchli bo'lgan To'rajon o'zidan 4 yosh kichik bo'lgan bolalar orasida o'zlashtirishda orqaga qolmaslik, ikkinchidan, o'zlashtirish ko'rsatkichi orqaga qolish holati To'rajonga ta'sir etish xavfi edi. U dastlab, kadet korpusidagi bolalardan bilim ko'nikmasi jihatidan orqada bo'lishiga qaramay jismonan kuchliroq edi.

Sayyid Mir Olim uchun maxsus tuzilgan fanlar jamlanmasiga e'tibor qaratadigan bo'lsak, ular quyidagi fanlardan tarkib topganligini ko'rishimiz mumkin: rus tili, fransuz tili, arifmetika, algebra, geometriya, matematika, fizika, tabiiy tarix, tarix, chizmachilik, huquqiy bilim asoslari.

To'rajonning diniy mansubligidan kelib chiqib, kadetda o'tiladigan cherkov slavyan tili unga o'qitilmagan. Uning o'rniga dastlab rus tilidagi so'zlarning mazmuni va mohiyati o'rgatilgan, so'ngra esa badiiy rus tili va adabiyoti bilan tanishtirilgan. Fransuz tili – amaliy fransuz tilini o'rganishda dastlab elementar grammatika, shu bilan birga XVII asrdagi buyuk fransuz adabiyoti namoyondalari merosi bilan tanishtirishga e'tibor qaratilgan. To'rajonga rus tilini o'rgatishdan

maqsad uni imperiya madaniyati bilan tanishtirishdan iborat bo'lgan bo'lsa, uning fransuz tilini bilishi lozimligi ushbu tilning xalqaro munosabatlar tili sifatidagi mavqeyidan kelib chiqqan edi.

Arifmetika fani korpusdagi kabi to'liq o'tilgan, algebra esa umumiy tushuncha va mazmun nuqtayi nazaridan, geometriya fani jism yuzasining elementar holati, sig'im, yuza hamda umumiy masalalar doirasida o'rgatilgan. Fanlarning xususiyatidan kelib chiqib tabiiy tarix yo'nalishi fan sifatida o'tilgan. Unda Buxoro va u bilan chegaradosh davlatlarning flora va faunasiga oid bilimlarga alohida e'tibor qaratilgan. Shu fan doirasida anatomiya va gigiyena haqidagi tushunchalar ham berib borilgan.

Tarix fani jahon tarixi yo'nalishida o'tilgan. Qadimgi, o'rta asrlar davri qisqartirilgan holda, yangi davr tarixi kengroq o'qitilar edi. Rossiya tarixini o'rganish bilan birga, ma'lum qisqartirishlarga ega sharq mintaqasi tarixidan ham xabardor qilingan. To'g'rirog'i imperiya manfaatlarini ko'zlagan holda, To'rajonga jahon va sharq davlatlari tarixidan ko'ra, Rossiya imperiyasi tarixidan ko'proq bilim berilgan.

Uch yillik ta'lim dasturiga umumiy hamda shariat huquqiga daxldor tushunchalar, Rossiya davlat huquq va qonunlari, statistika va siyosiy iqtisodiy masalalar, chizmachilik (ornamentlarni qalam va bo'yoqlar bilan chizish) kabi fanlar ham kiritilgan edi. Qisqartirilgan fan dasturidagi tabiiy tarix, shariat huquqiga tegishli tushunchalar, chizmachilik fanlari To'rajonning ijtimoiy va diniy kelib chiqishiga qarab moslashtirib tuzilganligini ko'rsatadi. Quyida ushbu fanlarning yillar kesimida taqsimlanganligini ko'rishimiz mumkin:

Birinchi yilda rus tili - yozuv, grammatika namunalarini yodlash, fransuz tili, arifmetika, geometriya, tabiiy tarix – (flora va fauna), geografiya (umumiy va Rossiya mintaqasi), tarix (jahon, umumiy va qisqa Rossiya tarixi);

Ikkinchi yili rus tili, fransuz, arifmetika algebra, geometriya, tabiiy fanlar tarix – (fiziologiya va inson anatomiyasi), Rossiya va Osiyo mintaqasi geografiyasi, Rossiya tarixi batafsil, qisqacha Sharq tarixi, chizmachilik;

Uchinchi yilda esa rus va fransuz tillari hamda adabiyotlar bilan tanishuvga yo'naltirilgan algebra geometriya, tabiiy tarix – (gigiyena) Osiyo geografiyasi, Rossiya va Sharq tarixi, qonunshunoslik, statistika siyosiy-iqtisod va chizmachilik[2].

Ta'lim dasturida umumiy fanlar bilan birga sakkiz oylik harbiy ta'limga keng o'rin berilgan.

Uch yillik ta'lim yakunida To'rajon korpus imtihon hay'ati oldida o'zlashtirilgan fanlar yuzasidan sinovlarni topshirgan. Imtihon hay'ati tarkibi harbiy-o'quv muassasalar boshqarmasi boshlig'i infanteriya generali N.A.Moxotin-rajs, uning yordamchisi N.I.Yakubovskiy, Nikolayev kadet korpusi direktori general-leytenant Y.A.Drujinin, Harbiy vazirlik Osiyo qism boshlig'i general-leytenant A.P.Protsenko, Tashqi ishlar vazirligi vakili D.K.Sementovskiy, Nikolayev kadet korpusi sinf inspektori I.S. Demin va fan o'qituvchilaridan iborat edi.

Imtihonlar ikki kun uch soatdan davom etgan. Gazeta sahifalarida ushbu voqea masalasiga tegishli ma'lumotlarga ko'ra, *"To'rajonning rus tilini bilish*

darajasi mazkur fan imtihonida namoyon bo'ldi. Ikki yarim yil oldin birta ham ruscha so'zlarni bilmagan hamda uni alifbodan o'rganishni boshlagan To'rajon qisqa vaqt davom etgan mashg'ulotlar samarasi o'laroq rus tilini a'lo darajada o'rgandi. Nafaqat rus tili fanidan berilgan savollarga, balki rus hamda chet el adabiyoti namunalari ta'riflash [yuzasidan berilgan savollarga ham] adabiy rus tilida [mukammal] javob bera oldi. Boshqa fanlar qatorida artilleriya, fortifikatsiya, fizika, tabiiy va jahon tarixidan imtihonlarni yaxshi topshirdi. To'rajon taktik masala va rejalar yuzasidan tuzilgan savollarni ham hal eta oldi. Tarix fanidan berilgan savollarga Sharq va Rossiya tarixiga doir muhim ma'lumotlarni taqdim etdi. Imtihon hay'ati a'zolari bir ovozdan imtihon savollariga berilgan javoblar "juda yaxshi" degan xulosaga keldilar[3].

Imtihon natijasidan so'ng To'rajon Tersk kazak qo'shinlari ofitseri sifatida qo'shin safiga kiritildi. Sayyid Mir Olim o'z xotiralarida kadet korpusida ta'lim olganligini va imtihon topshirganini quyidagicha ta'riflaydi:

"Shunday qilib, men uch yil davomida ta'lim olib, mamlakat tartib qoidalarini biladigan darajada bilim hosil qildim, o'qishlarni tugatib, imtihon topshirdim. Rus davlati ulug'lari meni Buxoro davlati valiahdligiga munosib bo'lganligim uchun Buxoroga qaytarishdi "[4].

Mazkur tadqiqot natijasida Said Mir Olimning Nikolayev kadet korpusidagi ta'limi maxsus dastur asosida olib borilganligi, yakuniy imtihon natijalari ijobiy baholanganligi ma'lum bo'ldi. Taxt vorisining korpusda olgan dunyoviy va harbiy fanlarga doir ko'nikmasi undan oldingi o'zlashtirgan bilimlarini boyitishga ko'maklashdi. Zero, uning tashabbusi va rahnamoligida Buxoroda qurilgan Olimxon madrasasi nafaqat diniy, balki dunyoviy, zamon talablariga mos, jamiyat ijtimoiy-iqtisodiy ehtiyojlarini qondirishga xizmat qiluvchi ilmlar beradigan ma'rifat maskani bo'lib qoldi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Amir Sayid Olimxon. Buxoro xalqining hasrati tarixi / forsiydan A.Irisov tarjimasini. – Toshkent: Fan, 1991. – B.6.
2. Rossiya imperiyasi tashqi siyosat arxivi, 147-fond, 485-ro'yxat, 263-yig'majild,54- varaq.
3. Бухарский наследный принц // Переводчик, 1896 год 5 мая №18.
4. Amir Sayyid Olimxon. Buxoro xalqining hasrati tarixi / forsiydan A.Irisov tarjimasini. – Toshkent: Fan, 1991. – B.7.
5. Klichev O. Scholarships of Emirs of Bukhara // Oriente moderno. – 2020. – T. 100. – №. 1. – S. 57-74.
6. K Oybek .[The Role of the Russian Political Agency in Diplomatic Relations between the Emirate of Bukhara and the Russian Empire](#) // Oriente Moderno, 2023 Oriente Moderno. 2023. – Volume102: – Pp. 227-239 Brill. (Print Only-ISSN:0030-5472, Online – ISSN: 2213-8617.)

MUNDARIJA

So‘zboshi	3
Prof. Dr. Ahmet YILDIRIM Kelâmci ibn fûrek ve tasavvuf istilahlariyla ilgili <i>kitâbu’l-ibâne</i> adli eseri	5
Қ.Ражабов Тошкент zilzilаси (1966 йил апрел) ҳамда унинг пойтахтдаги демографик вазиятга таъсири	13
F. Ismatullayev O‘zbekistonning Yevropa mamlakatlari bilan savdo-iqtisodiy hamkorligining ayrim masalalari	22
O. Klichev Taxt vorisining Sankt-peterburgdagi ta’lim dasturi	28
Ш.Кўлдашев Жади́длар мероси – шарқшунослик институти кўлэзмалари хази́насида	33.
O‘ZBEKISTONNING QADIMGI DAVR MUAMMOLARI	38
I. Jo‘rayev O‘rta Osiyo xalqlari qadimgi tarixi: ko‘chmanchi va o‘troq aholining o‘zaro munosabatlari	38
Б.Исабеков Эртош-дўлана мазор-кўрғонларини ўрганилиши	45
D. To‘xtasinov Uchtera-2 arxeologik yodgorligining quyi qatlamida uchratilgan ochiq va yopiq turdagi ba’zi idishlarning tipologiyasi va qiyosiy tahlili	51
Б. Турганов Қадимги Хоразм ва Оролбўйи минтақасидаги сак қавмлари бадий металл буюмлари.....	58
М. Jalilov Qizilqum cho‘lining o‘rganilish tarixi.....	65
Б. Муминов Фарғона водийси бронза ва илк темир даври ёдгорликлари ўрганилишининг асосий натижалари.....	69
O‘RTA ASRLARDA O‘RTA OSIYO HUDUDIDA IJTIMOIIY-SIYOSIIY, IQTISODIIY VA MADANIY HAYOT	74
X. Юсупова Тошкент воҳаси илк ўрта асрларда: ижтимоий - иқтисодий ҳаёт ва шаҳарсозлик маданияти ривожланиш омиллари.....	74
S. Saparov Markaziy Osiyo hukmronligi uchun kurashda kidariylarning o‘rni	77
Sh. Jurayev, M. Islomova Kuboj yoki Xutak xotun	82
Sh. Sultonov G‘arbiy Turk xo‘qonligining tashkil topishida Buyuk Ipak yo‘lining tutgan o‘rni va O‘rta Osiyodagi etnosiyosiy jarayonlarga ta’siri.....	85
I. D. Rustamboyev, T. B. Qo‘chqarov Arablarning Movarounnahrğa kirib kelishi, yohud Qutayba ibn Muslim tarixi	93
T. B. Qo‘chqarov Andalusiyaда arablar	102
B. Umarov Somoniy hukmdorlar tomonidan amalga oshirilgan bunyodkorlik ishlari ...	109
З. Зинатуллаев Марказий Осиёдаги биринчи ренессанс даврида илм-фанга ҳомийлик масалалари	114
P. Rajarov XI asrda Buyuk Saljuqiylar davlati (1038-1157) da tasavvuf ilmi rivoji	119
М. А. Абдухамидов Имом Мотуридий ва Ҳаким Самарқандий муносабатлари.....	124
I. Bobojonov O‘zbekistonliklar va misrliklar o‘rtasidagi aloqalarda so‘ngi xorazmshoh – Sayfiddin Qutuzning tutgan o‘rni haqida ayrim mulohazalar	127
S. Z. Quvonov Tassavuf g‘oyalarining targ‘ibotida islom dinining ma’naviy qiyofasining jonlanishi (naqshbandiya tariqati va mavlono orif deggaroniy faoliyati misolida)	131
D. M. Xaydarov O‘rta asrlarda Markaziy Osiyo hududida ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy va madaniy hayot	137
J. D. Akramov So‘ngi Xorazmshohlar va abbosiylar o‘rtasidagi siyosiy munosabatlar...	141
Х. И. Азимов Буюк салтанат ва улкан тарихий мерос	145
Altiboyev Y. E. Amir Temurning “Sharq siyosatida” Shimoliy Yuan mo‘g‘ullarining o‘rni	150
Rustamboyev I. D., Mamarajabov B. B. Amir Temur vafotidan so‘ng taxt uchun kurash	154